

TEMAS

Thesaurus van vroegmoderne archiefbronnen

DUUR
15/12/2016 - 15/03/2019

BUDGET
136.500 €

PROJECT BESCHRIJVING

Sinds enkele decennia is er sprake van een groeiende kloof tussen archivalieken en geschiedwetenschap. Veel onderzoekers hebben weinig voeling met de formele beschrijvingen van historische bronnen door archivalieken. Het doorgronden van de ontstaanscontext, functies en overlevering van archivalisch bronnenmateriaal – allemaal kerntaken van de archivalieken – staat bovendien bij weinig onderzoekers hoog op de agenda, terwijl dit een aanzienlijke meerwaarde kan betekenen bij de bronneninterpretatie. Het BRAIN-project TEMAS (Thesaurus of Early Modern Archival Sources) wilt deze zogenaamde 'archival divide' verkleinen via de creatie van een digitaal kennisplatform over vroegmoderne documenttypes. Voortbouwend op archieftoegangen, brontypologische en historische studies, zal de TEMAS-database de disparate informatie over veelvoorkomende, hoogwaardige en seriële brontypes uit de periode 1482-1795 op een gestructureerde manier ontsluiten.

The screenshot shows the TEMAS Thesaurus interface for the term 'Poortersboek'. The interface is in Dutch and includes the following fields:

- Definitie:** 'Register waarin nieuwe burgers of poorters van een stad werden ingeschreven'
- Bron van de definitie:** Elsevier's lexicon of archive terminology, Amsterdam - Londen - New York: Elsevier, 1964, p. 18.
- Franse vertaling:** 'Registre aux bourgeois, livre de bourgeois, rôles de bourgeoisie, liste de bourgeois'
- Synoniemen:** burgerboek, poortersrol, poorterslijst
- Meer algemene term(en):** (empty field)
- Meer specifieke term(en):** (empty field)
- Verwante term(en):** (empty field)

Below these fields are tabs for 'Algemeen', 'Formele kenmerken', 'Bibliografie en bronopgaven', and 'Beeldmateriaal'. The 'Bibliografie en bronopgaven' tab is active, showing a list of references:

- Elementaire bibliografie:**
 - Boone, M. En Stabel, P., 'New burghers in the late medieval towns of Flanders and Brabant: conditions of entry, rules and reality' in R. C. Schwings, *Neubürger im späten Mittelalter. Migration und Austausch in der Städte- und Stadtschicht des Alten Reiches (1250-1550)*, Berlin: Duncker & Humblot, 2002, p. 317-332.
 - De Meester, J., 'De gebruiks- en meerwaarde van poortersboeken voor historici' in *Vlaamse Stam*, 43 (2007), p. 276-288 en 317-331.
 - Janotta, C. E., 'Das Bürgerbuch. Eine wichtige stadsgeschichtliche Quelle' in *Pro Civitate Austriae*, 4 (1986), p. 29-32.
 - Pätzold, S., 'Amtsbücher des Mittelalters. Überlegungen zum Stand ihrer Erforschungen' in *Archivalische Zeitschrift*, 81 (1998), p. 87-111.
 - Prevenier, W., 'Urban chanceries in the Low Countries from the twelfth to the fourteenth centuries. The European context' in R. Suntrup en J. Veenstra red., *City culture and urban chanceries in an era of change*
- Bronopgaven:**
 - Aubry, M., Delmaire, B., en Berger, R. eds., *Quatre mille bourgeois de Lille au XIVe siècle: le premier registre aux bourgeois (1291-1355). Edition et commentaire*, Rixelt: Centre de recherche d'histoire sur l'Europe du Nord-Ouest, Université Charles de Gaule, 1999.
 - Caluwaerts, J. en Elseviers, L. eds., *Zestiende-eeuwse poorters van Leuven (Poortersboeken van het hertogdom Brabant, 3)*, Leuven: Caluwaerts, 2001.
 - Caluwaerts, J. en Elseviers, L. eds., *Zeventiende-eeuwse poorters van Leuven (Poortersboeken van het hertogdom Brabant, 4)*, Leuven: Caluwaerts, 2003.
 - Caluwaerts, J. en Simonart, H. eds., *Poorters van Brussel, 1350-1795 (Poortersboeken van het hertogdom Brabant, 2)*, Herent: Caluwaerts, 2000.
 - Duchateau, F. ed., *Het poortersboek van Sint-Truiden: 1566-1765 en*

In een eerste fase van het project krijgen circa 500 brontypes een duidelijke definitie. Tegelijkertijd wordt ook de structuur van de database uitgewerkt door associatieve en hiërarchische relaties tussen de brontypes onderling in kaart te brengen. Gebruikers van het TEMAS-platform zullen zo niet alleen beter vertrouwd raken met archiefterminologie, maar meteen ook een dieper inzicht verwerven in de samenhang van diverse documenttypes. In een tweede fase wordt vervolgens de bronproductie per archiefvormer (bv. stadsbesturen, abdijen, gerechtshoven...) onder de loep genomen. Voor ieder brontype worden de kenmerken en belangrijkste gegevens inzake ontstaanscontext, functie(s) en chronologisch bereik opgesteld, zodat gebruikers deze essentiële informatie met één zoekactie kunnen terugvinden. Door deze gegevens te bundelen, krijgen onderzoekers nog vóór ze het archief induiken een beter inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van het bronnenmateriaal dat ze willen consulteren. Omgekeerd biedt de database natuurlijk ook interessante mogelijkheden voor gebruikers die op een onbekend brontype stoten in een archieftoegang.

TEMAS

Het TEMAS-platform zal zo helpen om de kloof te overbruggen tussen de beschrijvingen van archivariissen en de inhoudelijke vragen van onderzoekers. De database wordt ook verrijkt met beeldmateriaal, zodat gebruikers op een laagdrempelige manier documenten kunnen herkennen en contextualiseren. Referenties per brontype naar inventarissen, bronuitgaven en relevant historisch onderzoek zullen geïnteresseerde gebruikers bovendien in staat stellen zich verder te verdiepen in de materie. Op een meer indirecte manier zal de database eveneens bijdragen aan de standaardisering van archiefterminologie en het etaleren van de bronnenrijkdom in de archieven van vroegmoderne instellingen, personen en families. Zo kan de database tevens functioneren als een inspiratiebron voor nieuw archivalisch of historisch onderzoek. In dat kader zal er bijvoorbeeld bij de uitwerking van het TEMAS-project al aandacht zijn voor patronen van archiefvorming in de vroegmoderne periode, een nieuw en veelbelovend onderzoeksdomein. De toenemende staatsinterventie en bureaucrativering leidden vanaf het einde van de vijftiende eeuw tot een ongeziene toename in de archiefproductie en het ontstaan van nieuwe documenttypes. De belangrijkste ontwikkelingen situeren zich daarbij op het vlak van persoonsregistratie, cartografie, correspondentie, de verschriftelijking van gerechtsprocedures en de registratie van besluitvorming. De TEMAS-database biedt de mogelijkheid om de ontwikkeling en impact van deze patronen van archiefvorming voor het eerst globaal in beeld te brengen voor de vroegmoderne Nederlanden.

TEMAS

Voor de technische uitwerking van de database wordt een beroep gedaan op de expertise van de ICT-dienst van het Rijksarchief en de Task Force Digital Humanities van de KU Leuven. Het inhoudelijke luik van het project wordt uitgewerkt in overleg met archivarissen, docenten geschiedenis en archiefbezoekers. Zo kunnen we niet alleen voortbouwen op hun expertise en ervaringen, maar ook garanderen dat de database een gebruiksvriendelijk en nuttig instrument zal zijn voor onderzoekers, studenten, archivarissen en andere gebruikers.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

Eddy Put
Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën
Afdeling Leuven (RA)
Eddy.Put@arch.be

Partners

Erik Aerts
Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven)
Faculteit Letteren, Onderzoekseenheid Geschiedenis
Erik.Aerts@kuleuven.be

Valerie Vrancken
Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën
Afdeling Leuven (RA)
Valerie.Vrancken@arch.be

LINKS

<https://www.kuleuven.be/onderzoek/portaal/#/projecten/3H170224>

BR/165/PI/TEMAS